DOI No: <http://dx.doi.org/10.29228/Joh.43778>

Makale Türü: Araştırma makalesi
Geliş Tarihi: 25.05.2020
Kabul Tarihi: 15.06.2020
On-line Yayın: 31.08.2020

Article Type: Research article
Submitted: 25.05.2020
Accepted: 15.06.2020
Published Online: 31.08.2020

Atıf Bilgisi / Reference Information

Kurudayıoğlu, M. & Şahin, S. (2020). Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Yer Alan Kök Değerler Açısından Rafadan Tayfa Çizgi Filminin İncelenmesi. *Journal of History School*, 47, 2636-2656.

TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NDA YER ALAN KÖK DEĞERLER AÇISINDAN RAFADAN TAYFA ÇİZGİ FİLMİNİN İNCELENMESİ¹

Mehmet KURUDAYIOĞLU² & Seda ŞAHİN³

Öz

Çocuklar zamanlarının çoğunu televizyon, tablet, bilgisayar gibi dijital ekranların başında geçirmektedir. Bu ekranlarda en çok karşılaştıkları içerik ise çizgi filmlerdir. Rafadan Tayfa da Türkiye'de çocukların en çok izlediği çizgi filmlerden birisidir. Bu çalışmanın amacı Rafadan Tayfa'yı Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik kök değerleri açısından incelemektir. Nitel araştırma yöntemlerinden iç içe geçmiş tek durum deseni ile yürütülen çalışmanın inceleme nesnesini Rafadan Tayfa'nın 2018 yılında yayınlanan on bölümü oluşturmaktadır. Verilerin toplanması doküman analizi, çözümlenmesi ise betimsel analiz ile yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda toplam 742 kez değerlere yönelik iletilere yer verildiği tespit edilmiştir. Bunlardan 674'ü sözlü, 68'i ise görseldir. En çok tekrarlanan değer öz denetimdir. Bu değeri sırasıyla sorumluluk ve saygı takip etmektedir. En az tespit edilen değer ise vatanseverliktir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe Öğretimi, Kök Değerler, Değerler Eğitimi, Çizgi Film, Rafadan Tayfa.

¹ Makale yazımı yazar etki oranı: 1.yazar: %50, 2. yazar: %50. Bu çalışma, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde yapılan yüksek lisans tez çalışmasından üretilmiştir.

² Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi ABD, mkurudayioglu@hacettepe.edu.tr, Orcid: 0000-002-0447-5236

³ Türkçe öğretmeni, sedasahin557@gmail.com, Orcid: 0000-0002-5111-090X.

Investigation of Rafadan Tayfa Cartoon in Terms of Root Values in Turkish Language Teaching Program

Abstract

Children spend most of their time at digital screens such as televisions, tablets, and computers. The most frequently encountered content on these screens is cartoons. Rafadan Tayfa is one of the most watched cartoons that children in Turkey. The purpose of this study is to examine Rafadan Tayfa in terms of justice, friendship, honesty, self-control, patience, respect, love, responsibility, patriotism and helpfulness in the Turkish Lesson Curriculum. The study object of the study, which is carried out with a single state pattern, which is one of the qualitative research methods, consists of ten episodes being the first show year of 2018. Data collection was done by document analysis and analysis was done by descriptive analysis. As a result of the research, a total of 742 values were determined in the examined sections. 674 of these are verbal and 68 of them are visual. It was realized that the most repeated value had been self-control value. Responsibility and respect follow this value in turn. As for the least determined value, it was patriotism.

Keywords: Teaching of Turkish, Root Values, Education of Values, Cartoon, Rafadan Tayfa.

GİRİŞ

Milletin geleceğe taşınmasını sağlayan en önemli unsur o toplumun kültürüdür. Varlığını devam ettirmek isteyen toplumlar kendinden sonrakilere sahip oldukları kültür unsurlarını aktarmalıdır. Millî kültürün aktarılmasında önemli derslerin başında Türkçenin geldiği birçok araştırmacı tarafından ifade edilmiştir (Özbay, 2002; Uyar, 2007; Şen, 2007; Melanlıoğlu, 2008). Kişilerin diğer bireylerle iyi bir iletişim kurabilmesinde, toplumun bir parçası olarak hareket etmesinde, kültürel özelliklerin devamlılığının sağlanmasında, ulusal ve evrensel değerlerin öğrencilere aktarılmasında da Türkçe dersinin büyük etkisi vardır (Susar Kırmızı, 2014: 221).

Türkçe dersi sadece dil ile ilgili bilişsel beceriler aktaran bir ders değildir. Türkçe dersinin değer aktarımında önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir. Doğan ve Gülüşen (2011)'e göre Türkçe dersi okuma, yazma, dinleme ve dil bilgisi alanlarındaki amaçları yerine getirirken bir taraftan da öğrencilerin çeşitli değerleri kazanmasını hedeflemektedir.

Güncel Türkçe Sözlük'te (TDK, 2019) değer, bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü olarak tanımlanmıştır. Aladağ ve Yel ise (2009: 118) değer

insanların bütün yaşamı süresince davranışlarını yönlendirmede etkili olan ve hayatının şekillenmesinde önemli olan öğeler olduğunu söylemişlerdir.

Değer kavramı ilk kez 1918'de Znaniecki tarafından kullanılmış, Latince kıymetli olmak, güçlü olmak anlamlarına gelen valere kökünden türeyerek value şeklini almıştır (Aydın, 2011: 39). “*Değer olgusu, doğru, güzel ve iyi olan nedir?*” gibi sorularla felsefe ve değerleri değerlendirme problemi olarak ortaya çıkmıştır (Kuçuradi, 2010:8). Değer, belirli durumları diğerlerine göre tercih etme eğilimi olarak tanımlanmıştır (Hofstede, 2001: 5).

Değerler, genellikle bir fikir veya eylemin değerini yargılamada kullanılan uzun vadeli standartlar veya ilkelerdir. Bir şeyin iyi mi, kötü mü, doğru mu yanlış mı olduğuna karar verdiğimiz kriterleri sağlarlar (UNESCO, 2010). Bu yönüyle değerlerin, insana olayları, durumları ve davranışları yargılama sürecinde esas oluşturan kıstaslar olduğu söylenebilir.

Değer kavramını UNESCO (2010), Arslanoğlu (2005) bir şeyin iyi-kötü kavramlarıyla karşılanabilmesi; Hökelekli (2013), Aladağ ve Yel (2009) davranışa verdiği yön; Çağlayan (2005), Türkeri (2015) ise yapılanların içten gelerek yapılması yönünden ele alıp tanımlamışlardır. Bu ifadelerden yola çıkarak değer, davranışlara yön verdiği ve yaşanan topluluğa ait öğeler bütünü olduğu söylenebilir.

Değerler eğitiminin geçmişinin Leming (1997) ve Kirschenbaum (2000) tarafından 1920’li yıllarda Amerika’da karakter eğitimine dair ilk çalışmalara dayandığı, Rokeach, Simon, How, Kohlberg gibi isimlerin öne çıktığı, 1930’lu yıllarda karakter eğitimine gösterilen ilginin düştüğü ifade edilmektedir. 1960’lı yılların sonuna doğru ise değer eğitimi önem kazanmaktadır (Akt. Demircioğlu ve Tokdemir, 2008:73). Halstead ve Taylor (2000:169) değerler eğitimi genel bir ifade ile pratik kelimesiyle ifade etmiş ve bu pratikte, genellikle, sivil ve ahlaki değerlerdeki eğitimi vurgulayan bir unsur olarak görüldüğünü eklemişlerdir. Bacanlı (2017:181) değer eğitimi açısından değer ve ilgili kavramların tanımlanmasını, değer eğitimi çalışmaları için henüz yeterince üzerinde çalışılmamış bir konu olduğunu, felsefi nitelikte denebilecek çalışmalar yapılmasına ihtiyaç duyulduğunu ifade etmektedir.

Eğer anne ve babalar toplumlarının değerleriyle uyumlu değillerse çocuklarının da uyumlu olmasını bekleyemezler (Bacanlı, 2011: 21). Yetişkinler, çocuklara sahip oldukları değer ve davranışları aktarabilir. Yetişkinden alınması gereken her hareket çocuğa model olarak sunulmalıdır. Kaya (2013: 358) ahlâkî açıdan eğitimin başarıya ulaşabilmesi için aile-okul-çevre birlikteliğinin sağlanması gerektiğini; neyin doğru neyin yanlış olduğunu bilmeyen çocuğun

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Yer Alan Kök Değerler Açısından Rafadan Tayfa Çizgi Filminin İncelenmesi

anne-babasına bakarak pekiştirilen davranışlarının doğru pekiştirilmeyenlerinin ise yanlış olduğunun farkına vardığını belirtmektedir. Çocuk, anne-babasının yapmış olduğu davranışları taklit ederek, ahlâkî davranışlarının ilk temellerini atmaktadır.

Türkçe dersi, öğrencilere temel dil becerilerinin öğretilmesinin yanında çeşitli değerlerin de kazandırılmasını amaçlayan önemli bir derstir. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (MEB, 2018) değerler ayrı bir başlık altında ele alınmıştır. Bu başlık altında, bir toplumun geleceğinin, değerleri benimsemiş insanlara bağlı olduğu, temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmenin de asli görev kabul edildiği ve bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu olan değerlerimizin yer aldığı bilgisi yer almıştır.

Bütün bu bilgiler doğrultusunda, değerler eğitiminde Türkçe dersinin oldukça önemli bir görevinin olduğu, Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda değerlerin bütün temalarda yer aldığı, Türkçe derslerinde kullanılacak materyallerin de değerleri aktaracak nitelikte olması gerektiği belirtilebilir. Kök değerlere ilk kez 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (MEB, 2018) yer verilmiştir. Bu on kök değer: adalet, dostluk, dürüstlük, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, öz denetim, vatanseverlik ve yardımseverliktir. Bu kök değerlerin programa eklenmesi de Türkçe öğretiminde değerlerin önemli bir yere sahip olduğunu ifade etmektedir.

Günümüz çocuklarına çizgi film renkli ve hareketli görüntüleriyle cazip gelmektedir. Değer eğitimi dendiğinde akla ilk gelen kaynaklar filmler ve kitaplardır (Bacanlı, 2017: 102). Özellikle bağımlılık hâline gelen televizyon ve bilgisayar çocukların hayatında önemli bir yere sahiptir. Şirin (2006) eğitim iletişimde öncü rolü oynayan medyanın televizyon olduğunu ifade etmektedir.

Radyo Televizyon Üst Kurulu (2014) bu konuda yapılan araştırmalar neticesinde yılın 900 saatini okulda geçiren buna karşın yaklaşık 1200 saat televizyon ekranı karşısında zaman harcayan çocukların medyadan alacağı olumlu ve olumsuz etkilerin kaçınılmaz olduğunu ifade etmiştir (RTÜK, 2014: 63). Çocukluk dönemlerinde temelleri atılıp, şekillenmeye başlayan kişilik özelliklerinin çocukların yetişkinlik dönemlerinde ve hatta onların tüm yaşamları boyunca da etkisini sürdüreceği dikkate alındığında konunun önemi ortaya çıkmaktadır (Arslan, 2004: 4-5).

Çocukların televizyon ve diğer dijital ortamlardan en çok izledikleri içeriklerden birisi de Rafadan Tayfa çizgi film dizisidir. Bu çizgi film ISF Studios şirketi tarafından yapılmıştır. Yapımcılığını ve yönetmenliğini İsmail Fidan'ın üstlendiği çizgi film 2014'ten itibaren TRT Çocuk ekranlarında

yayımlanmaktadır. Rafadan Tayfa İstanbul'da yaşayan, dışarıda arkadaşlarıyla vakit geçiren bir arkadaş grubunu anlatmaktadır. Başlarına her ne gelirse gelsin birlikte üstesinden gelmeyi başaran ekip, dostluklarını da izleyenlere aktarmaktadır. Rafadan Tayfa'nın, sokak oyunlarını da ekrana taşıdığı söylenebilir. Rafadan Tayfa'nın bölümlerinin kaynağının 80'lerde sokaklarda geçmiş çocukluklardan ve kaybolan değerlerden aldığını Fidan ile yapılan görüşme neticesinde ifade edebiliriz. Rafadan Tayfa ile görsel doku, karakterler, canlandırma ve senaryoda da bu 80'li yıllar ekranlara aktarılmaya çalışılmaktadır. Rafadan Tayfa'nın, TRT Çocuk ekranlarında her gün yayımlandığı ve çocuklar arasında oldukça popüler bir çizgi film olduğu söylenebilir. Hayri, Mert, Kamil ve Akın'ın mahallede başından geçenleri anlatırken, karakter eğitimine destek niteliğinde her bir bölümünde arkadaşlık, mahallede yaşayan insanlarla sosyal ilişkiler, dürüstlük, doğa sevgisi gibi değerler de işlenmektedir (Sancak, 2018: 40).

Rafadan Tayfa çizgi filmlerinin başlangıcında, tanıtım şarkısı yer almaktadır. Şarkı sözlerinde *“İstanbul'un bir yakasında/oynar mahalle ortasında”* sözlerinden çizgi filmin İstanbul'da geçtiğini ve çocukların mahalle ortasında oynadıklarını, mahalle kültürünün olduğu bilgisine ulaşılabilmektedir. *“Hepsi burada bir arada”* derken birlik ve beraberliğin ifade edildiğini, *“yardımı da sever, çevresine faydalı”* sözlerinin ise yardımseverliğe değindiği söylenebilir. *“İyilikten vazgeçmezler”* ve *“saymakla bitmez, birçok iyi yanları”* ile iyiliğe, *“herkes sever onları”* sözünden de sevgi değerine ulaşılabılır. Bu açıklamalardan hareketle şarkı sözlerinde de değerlere yer verildiği söylenebilir.

Değer eğitiminde günümüzde önemli bir yere sahip olan medya ürünlerinden biri çizgi filmidir. Bu çalışmanın amacı TRT Çocuk kanalında en fazla izlenme oranına sahip olan ve 2018'de ilk kez yayımlanan Rafadan Tayfa'nın bölümlerini incelemek; Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki (MEB, 2018) adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik kök değerleri açısından durumunu ortaya koymaktır.

YÖNTEM

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışmalarının amacı belirli bir duruma ilişkin sonuçlar ortaya koymaktır. Şimşek ve Yıldırım'a göre nitel durum çalışmasının en temel özelliği bir ya da birkaç durumun derinliğine araştırılmasıdır. Bu da bir duruma ilişkin etkenlerin bütüncül bir yaklaşımla araştırılması ve ilgili durumu nasıl

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Yer Alan Kök Değerler Açısından Rafadan Tayfa Çizgi Filminin İncelenmesi

etkiledikleri ve ilgili durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanması anlamına gelmektedir (Şimşek ve Yıldırım, 2011).

Araştırmada durum çalışması desenlerinden iç içe geçmiş tek durum deseni kullanılmıştır. İç içe geçmiş tek durum deseni, tek bir durum içinde birden fazla alt tabaka veya birim olabilir. Örneğin, bir okulu araştıran bir araştırmacının okulun tüm katmanlarını odaklanması gibi. Bu durumda tüm katmanlardan veri toplaması, örüntülerin belirlenmesi ve araştırma probleminin de bu doğrultuda oluşturulması gereklidir (Paker, 2015: 123). Tek bir durum olan Rafadan Tayfa'nın içinde birden fazla kök değer araştırması yapılacağından çalışma deseni olarak iç içe geçmiş tek durum deseni ele alınmıştır.

TRT Çocuk kanalında 2018 yılında ilk kez yayımlanan Rafadan Tayfa çizgi filminin on bölümü, bu araştırmanın inceleme nesnesini oluşturmaktadır. Araştırmada kullanılan çizgi film bölümleri ve dakikaları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 1
Rafadan Tayfa'nın İncelenen Bölümleri

Bölüm İsimleri	Bölüm Uzunluğu
1. Eskiciler	15 dakika 41 sn
2. Karınca Dünyası	14 dakika 07 sn
3. Kendini Onun Yerine Koy	14 dakika 17 sn
4. Köşe Kapmaca	14 dakika 40 sn
5. Odadaki Arı	14 dakika 29 sn
6. Rafadan Telefon	14 dakika 44 sn
7. Robot Kamil	14 dakika 34 sn
8. Tarihin Taşlı Yolları	15 dakika 13 sn
9. Bayrak Kapmaca	16 dakika 21 sn
10. Yıldız Karması	14 dakika 37 sn
Toplam 10 bölüm	Toplam 148 dakika 43 sn

Araştırma kapsamında veri toplamak için alan uzmanlarının görüşüne ve onlardan gelen dönütlere göre hazırlanan Çizgi Film İnceleme Formu kullanılmıştır. Doküman toplamak yazılı ya da yazılı olmayan her tür kayıtlı bilgiyi içerebilmektedir. Araştırmacıya diğer yöntemlerle topladığı verileri daha verimli şekilde yorumlama olasılığı sunmaktadır (Seggie ve Bayyurt, 2015). Veri toplama aracı olarak nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılmıştır.

Doküman analizi modeli yazılı görsel malzemenin toplanıp incelenmesi olarak tanımlanabilir. Yazılı kaynaklar kitaplar, dergiler, fermanlar, anılar, makaleler, layihalar, romanlar, öyküler, şiirler, yazıtlar vb.; görsel malzemeler ise resimler, slaytlar, filmler, anıtlar, giyim-kuşam, araç gereçler, pullar, flamalar vb. olabilir. Burada önemli olan, araştırmacının neyi, neden, niçin, nasıl ve nerede arayacağını bilmesi gerektiğidir (Alacapınar ve Sönmez, 2013: 84).

Araştırmanın inceleme nesnesini oluşturan çizgi film bölümleri önce araştırmacılar tarafından ayrı ayrı incelenmiş ve Çizgi Film İzleme Formu'na bireysel olarak kodlanmıştır. Sonrasında bölümler araştırmacılar tarafından birlikte izlenmiş ve kodlayıcılar arasındaki tutarlılık ve güvenilirlik için yapılan kodlamalar karşılaştırılmıştır. Araştırmacılar arasında fikir birliğine varıldıktan sonra kodlamaların son hali verilmiştir.

Verilerin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Bu çözümlemede kahramanların söyledikleri sözler, sergiledikleri davranışlar, oynadıkları oyunlar, arkadaşlık ve komşuluk ilişkileri, gelenek göreneklere uyum ve uyumsuzlukları, kendilerini ifade etme şekilleri Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (MEB, 2018) yer alan adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, yardımseverlik ve vatanseverlik kök değerleri ile ilişkilendirilmiştir. Hangi verinin hangi kök değerine girdiği analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular bölüm bölüm başlıklar altında yazılmış ve genel bir sonuç tablosu oluşturulmuştur. Her bölümde ön plana çıkan görsel değerlerin de incelenmesi yapılmış, ekran görüntüsü alınarak bulgular kısmında ilgili görsellere yer verilmiştir.

BULGULAR VE YORUM

Bu başlık altında incelenen Rafadan Tayfa'nın bölümleri analiz sonucundan elde edilen bulgular tablolar halinde ayrı ayrı sunulmuş ve yorumlanmıştır. Her bir bölüm için kodlanan değerler, sözlü ve görsel nitelikleri açısından sıklıkları ile beraber tablolandırılmıştır. Ayrıca bölümlerde dikkat çeken ilgili iletilerden örnek ifade ve görseller geçtiği dakika-saniye bilgileriyle birlikte verilmiştir.

Tablo 2'de görüldüğü gibi "Eskiciler" bölümünde değerlere ilişkin iletilerin büyük bir kısmı sözeldir. Bu bölümde en sık temas edilen değer sorumluluk olup bunu sevgi ve saygı değerleri izlemektedir. Görsel ileti olarak en fazla yer verilen değer yardımseverliktir. Bu değere işaret eden davranış Hale'nin 02.02 saniye aralığında Fatma Nine çamaşır asarken ona yardım etmesidir. Buna ilişkin görsel aşağıda Resim 1'de verilmiştir.

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Yer Alan Kök Değerler Açısından Rafadan Tayfa
Çizgi Filminin İncelenmesi

Tablo 2

Eskiciler Bölümündeki Değerlerin Sıklıkları

Değerler	Görsel	Sözlü	Sıklık
Adalet	-	1	1
Sevgi	3	16	19
Saygı	1	9	10
Sabır	1	4	5
Öz denetim	-	18	18
Sorumluluk	2	24	26
Dostluk	-	3	3
Dürüstlük	-	4	4
Vatanseverlik	-	-	-
Yardımseverlik	9	7	16
Toplam	16	86	102

Resim 1.

Hale'nin Fatma Nine'ye Yardım Etmesi

Tablo 3

Karınca Dünyası Bölümündeki Değerlerin Sıklıkları

Değerler	Görsel	Sözlü	Sıklık
Adalet	1	5	6
Sevgi	2	2	4
Saygı	1	13	14
Sabır	-	5	5
Öz denetim	-	17	17
Sorumluluk	1	7	8
Dostluk	1	-	1
Dürüstlük	-	12	12
Vatanseverlik	-	-	-
Yardımseverlik	-	3	3
Toplam	6	64	70

Bu bölümde en fazla sözlü tespit edilen değer öz denetim olmuştur. Bölümde yer alan 06.27-06.31 Aralığında Akın'ın karıncalar hakkında “Bizim yüzümüzden kim bilir ne zorluklar çekiyorlar?” ifadesini öz denetim değerinin bir örneği olarak ifade edebiliriz.

Tablo 4

Kendini Onun Yerine Koy Bölümündeki Değerlerin Sıklıkları

Değerler	Görsel	Sözlü	Sıklık
Adalet	-	3	3
Sevgi	1	6	7
Saygı	2	13	15
Sabır	1	1	2
Öz denetim	1	11	12
Sorumluluk	-	4	4
Dostluk	-	-	-
Dürüstlük	-	3	3
Vatanseverlik	-	5	5
Yardımseverlik	-	3	3
Toplam	5	49	54

Bu bölümde en fazla değinilen değer saygı ve öz denetim olup dostlu değerine ilişkin hiçbir ifade ve davranış bulunmamaktadır. Bölüm analizinde görülen bir başka husus da değerlere ilişkin iletilerin tamamına yakını sözlüdür. Bölümün adıyla başkasına saygı duymanın da önemli bir örtüşme olduğu ifade edilebilir. 03.50-03.57 saniye aralığında Akın'ın Hayri'ye “Kendini onun yerine koy Hayri Abi.” diye seslenmesi saygı değerine örnek verilebilir.

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Yer Alan Kök Değerler Açısından Rafadan Tayfa
Çizgi Filminin İncelenmesi

Tablo 5

Köşe Kapmaca Bölümündeki Değerlerin Sıklıkları

Değerler	Görsel	Sözlü	Sıklık
Adalet	1	6	7
Sevgi	-	6	6
Saygı	1	1	2
Sabır	-	5	5
Öz denetim	-	16	16
Sorumluluk	-	12	12
Dostluk	-	3	3
Dürüstlük	-	12	12
Vatanseverlik	-	-	-
Yardımseverlik	-	5	5
Toplam	2	66	68

Tablo 5'e göre "Köşe Kapmaca"da değerlere ilişkin iletilerin ikisi hariç tamamı sözlüdür. Bu bölümde öne çıkan değerler sıklıkları açısından öz denetim, sorumluluk ve dürüstlüktür. Vatanseverlik değerine hiçbir atıf bulunmamaktadır. Bu bölümde adalet değerine yönelik eyleme ilişkin görsel ileti örneği Resim 2'de verilmiştir. Bu görsel, bölümün 01.17 saniyesinin çocukların sayısmaca yaparak ebe seçmelerine ilişkindir.

Resim 2

Ebe Seçimi

Tablo 6

Odadaki Arı Bölümündeki Değerlerin Sıklıkları

Değerler	Görsel	Sözlü	Sıklık
Adalet	-	2	2
Sevgi	-	6	6
Saygı	-	14	14
Sabır	2	11	13
Öz denetim	-	8	8
Sorumluluk	-	9	9
Dostluk	-	2	2
Dürüstlük	-	2	2
Vatanseverlik	-	-	-
Yardımseverlik	-	3	3
Toplam	2	57	59

Yukarıdaki tablo incelendiğinde bu bölümde de değerlere ilişkin iletilerin hemen hemen tamamı sözlü olup sadece iki ileti görsel olarak yer aldığı görülmektedir. Bu bölümde en çok işaret edilen değerler saygı ve sabır değerleridir. Hayri'nin 12.27-12.30 saniye aralığında arkadaşlarına “Bak, kıpırdamadan duruyorum ürkütmemek için.” diyerek arının yaşantısına saygı duyduğunu dile getirmektedir.

Tablo 7

Rafadan Telefon Bölümündeki Değerlerin Sıklıkları

Değerler	Görsel	Sözlü	Sıklık
Adalet	-	-	-
Sevgi	1	5	6
Saygı	-	10	10
Sabır	-	3	3
Öz denetim	-	14	14
Sorumluluk	2	23	25
Dostluk	-	-	-
Dürüstlük	-	4	4
Vatanseverlik	-	2	2
Yardımseverlik	2	6	8
Toplam	5	67	72

Tablo 7'ye göre “Rafadan Telefon”da değerlere yönelik iletilerin üçte birinden fazlası sorumluluk değerine yöneliktir. Bu bölümde adalet ve dostluk değerine ilişkin ne görsel ne de sözlü ileti bulunmaktadır. Bölümün temel değeri

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Yer Alan Kök Değerler Açısından Rafadan Tayfa
Çizgi Filminin İncelenmesi

olan sorumluluk değerine ilişkin iletiye Resim 3'te yer alan Mert'in bölümün 10.01 saniyesinde ödev yapmasını gösteren görsel örnek olarak verilebilir:

Resim 3

Mert Ödev Yapıyor

Tablo 8

Robot Kamil Bölümündeki Değerlerin Sıklıkları

Değerler	Görsel	Sözlü	Sıklık
Adalet	-	1	1
Sevgi	1	5	6
Saygı	1	7	8
Sabır	-	-	-
Öz denetim	-	20	20
Sorumluluk	-	5	5
Dostluk	1	5	6
Dürüstlük	-	16	16
Vatanseverlik	-	-	-
Yardımseverlik	-	-	-
Toplam	3	59	62

“Robot Kamil” isimli bölüme ilişkin bulguların yer aldığı yukarıdaki tablodan çıkarılacak en önemli bulgu 20 sıklıkla öz denetim değerine en çok temas edilmesidir. Bu değere Kamil’in 12.30-12.36 saniye aralığında “Bu sene ilk kez katılacağım için çok heyecanlıyım. İyice çalışıp size öyle gösterecektim.” ifadesinin öz denetim değerine yönelik olarak düşünülebilir. Bu bölümde ayrıca

dürüstlük değerine önemli ölçüde yer verilirken yardımseverlik, vatanseverlik ve sabır değerlerine yönelik hiçbir ileti bulunmamaktadır.

Tablo 9

Tarihin Taşlı Yolları Bölümündeki Değerlerin Sıklıkları

Değerler	Görsel	Sözlü	Sıklık
Adalet	-	8	8
Sevgi	1	3	4
Saygı	-	10	10
Sabır	-	5	5
Öz denetim	-	18	18
Sorumluluk	1	11	12
Dostluk	1	3	4
Dürüstlük	-	6	6
Vatanseverlik	-	1	1
Yardımseverlik	3	4	7
Toplam	6	69	75

Tablo 9’da “Tarihin Taşlı Yolları” bölümünde tespit edilen değerlere ilişkin veriler sunulmuştur. Bu bölümde tekrar edilme sırasına göre en çok öz denetim, sorumluluk ve saygı değerlerine yönelik iletiler bulunmaktadır. Yardımseverlik değerini örneklendirmesi açısından Kamil’in 14.30 saniyede başkalarının taşa takılıp düşmesini önlemek için yerden taşı kaldırmasını gösteren görsel Resim 4’te verilmiştir:

Resim 4

Kamil’in Yerden Taşı Alması

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Yer Alan Kök Değerler Açısından Rafadan Tayfa
Çizgi Filminin İncelenmesi

Tablo 10

Bayrak Kapmaca Bölümündeki Değerlerin Sıklıkları

Değerler	Görsel	Sözlü	Sıklık
Adalet	-	4	4
Sevgi	5	11	16
Saygı	-	4	4
Sabır	5	-	5
Öz denetim	2	23	25
Sorumluluk	1	26	27
Dostluk	-	-	-
Dürüstlük	-	5	5
Vatanseverlik	-	-	-
Yardımseverlik	1	-	1
Toplam	14	73	87

“Bayrak Kapmaca” bölümüne ilişkin veriler Tablo 10’da verilmiştir. Tablo incelendiğinde bu bölümde en fazla tespit edilen değer görsel ileti olarak sevgi ve sabır iken toplam sıklık olarak öz denetim ve sorumluluk değerleridir. İlgili bölümde vatanseverlik ve dostluk değerlerine ilişkin bir ileti tespit edilememiştir. Sevim’in 06.46 saniyede bankta oturup arkadaşlarının onu oyun için kurtarmaya gelmelerini beklemesi sabır değeriyle ilgilidir ve bu davranışa ilişkin görsel Resim 5’te verilmiştir:

Resim 5

Sevim’in Arkadaşlarını Beklemesi

Tablo 11

Yıldız Karması Bölümündeki Değerlerin Sıklıkları

Değerler	Görsel	Sözlü	Sıklık
Adalet	2	17	19
Sevgi	4	6	10
Saygı	-	14	14
Sabır	1	-	1
Öz denetim	-	21	21
Sorumluluk	1	11	12
Dostluk	1	1	2
Dürüstlük	-	13	13
Vatanseverlik	-	-	-
Yardımseverlik	-	1	1
Toplam	9	84	93

Yukarıdaki tabloya göre “Yıldız Karması” isimli bölümde en fazla temas edilen değerler sırası ile öz denetim, adalet, saygı, dürüstlük, sorumluluk ve sevgidir. Görsel iletiler açısından en fazla sevgi değerine yer verilmiştir. Bu değere örnek olarak 11.dakikada Kamil’in, Akın’ın başını okşaması davranışına ilişkin aşağıdaki görsel örnek olarak verilebilir:

Resim 6

Kamil’in Akın’ın Başını Okşaması

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Yer Alan Kök Değerler Açısından Rafadan Tayfa
Çizgi Filminin İncelenmesi

SONUÇ

Bu çalışma kapsamında Rafadan Tayfa çizgi filmi, Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (MEB, 2018) yer alan kök değerler (adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, yardımseverlik ve vatanseverlik) açısından incelenmiş ve elde edilen bulgular aşağıdaki tabloda özet olarak sunulmuştur:

Tablo 12
Rafadan Tayfa'daki Değerlere İlişkin Genel Sıklıklar

Değer Adı	Bölümlerde Geçen Değerlerin Tekrar Etme Sıklığı			
	Sözlü	Görsel	Toplam	Yüzdelik değer
Adalet	47	4	51	% 6,87
Sevgi	66	18	84	% 11,32
Saygı	95	6	101	% 13,61
Sabır	34	10	44	% 5,93
Öz denetim	166	3	169	% 22,78
Sorumluluk	132	8	140	% 18,87
Dostluk	17	4	21	% 2,83
Dürüstlük	77	-	77	% 10,38
Vatanseverlik	8	-	8	% 1,08
Yardımseverlik	32	15	47	% 6,33
Genel Toplam	674	68	742	% 100

Rafadan Tayfa çizgi filminde en çok işlenen değer öz denetimdir. Öz denetim değeri izlenen tüm bölümlerde belirgin bir şekilde alınarak işlenmiştir. Karakterlerin hepsi “kendi öz değerlendirmelerini yapabilen, yanlış olduğunu bildikleri davranışlardan kaçınabilen ve yanlış olduğunu farkettileri davranışları da bir daha tekrar etmeyen özelliklere sahiptir. Öz denetim değerinin ardından işlenme sıklığı en yüksek olan değerler sırasıyla sorumluluk ve saygıdır. Kahramanlar, düzgün bir eğitim almış, dürüst, çevresine saygılı, sorumluluklarını yerine getiren, adil, arkadaşlarıyla dostluk bağları kuvvetli, etrafındaki hayvanları ya da insanları seven, sabırlı ve yardımsever özelliklere sahiptir. Karakterlerin bu özellikleri dikkate alındığında öz denetim ile beraber sorumluluk ve saygı değerlerinin somut olarak Rafadan Tayfa çizgi filmine yansıdığı ifade edilebilir. Vatanseverlik en az işlenen değerdir. Deveci Dikmen vd, (2018) de Rafadan Tayfa'da en az temas edilen değerlerden birinin vatanseverlik olduğunu ifade etmektedir.

Direkçi (2019) incelemiş olduğu eserde, bu çalışma ile benzer olarak en fazla yer verilen değer olarak öz denetimi en az yer verilen değer olarak da vatanseverliği tespit etmiştir. Şahin (2019)'in çalışması da Rafadan Tayfa üzerine olmasına rağmen farklı tespitler içermektedir. Bunun sebebi bu çalışmada esas alınan değerlerin Şahin (2019)'den farklı olarak Türkçe Dersi Öğretim Programındaki kök değerlerden seçilmiş olmasıdır. Bölük (2018) *Çizgi Filmlerde Yer Alan Değerlerin İlkokul Hayat Bilgisi Öğretim Programında Yer Alan Değerler Çerçevesinde İncelenmesi* isimli tezinde bu çalışmayla benzer olarak filmleri analiz ederken görsel iletiler açısından da değerleri tespit etmiştir. İlgili araştırma, görsellere yer vermesi açısından bu çalışma ile benzerlik göstermektedir.

Çalışmanın temel sonucu olan Rafadan Tayfa gibi çizgi filmler aracılığı ile değerler eğiminin yapılabileceğine ilişkin yargıyı destekleyen alan yazında benzer çalışmalar (Sevim, 2013; Gülden, 2015; Özer, 2015; Çetin, 2018; Bölük, 2018) bulunmaktadır. Akıncı (2013) hem sözlü hem de davranışsal olarak incelemiş olduğu çizgi filmlere yönelik araştırmasında davranışsal ifadelerden çok sözel ifade biçiminde değerlerin aktarıldığı sonucuna ulaşmıştır. Mezku çalışmada tespit edilen değerlere ilişkin sözel iletilerin görsel iletilerden fazla olması yönüyle bu çalışmayla benzerlik göstermektedir. Hofstede'in (2001) çalışması, kültürün farklı derinlik seviyelerindeki göstergelerinin merkezinde değerleri ele alması ve kahramanlar katmanıyla çizgi filmde yer alan kahramanların benzer olması sebebiyle bu çalışma ile uyumlu olduğu söylenebilir.

Tüm bu sonuçlardan hareketle Rafadan Tayfa'nın Türkçe Dersi Öğretim Programında (MEB, 2018) yer alan kök değerlerin öğretiminde kullanılabileceği açıktır. Bu durum sözlü ya da görsel olarak incelenen bölümlerde tespit edilmiştir. Bu bağlamda şu öneriler sunulabilir:

Ortaokul seviyesindeki öğrencilerin sahip olması gereken değerler bağlamında zengin bir hayal dünyası sunan, görsel ve işitsel öğelerin yoğun bir şekilde ön planda olduğu Rafadan Tayfa, ders kitaplarında dinleme/izleme metni olarak düzenlenebilir.

Rafadan Tayfa, değerlere ilişkin görsel ve sözel iletilerin sıklıklarına da bakılarak ilgili değerlerin doğrudan ya da dolaylı olarak öğretiminde kullanılabilir.

Okullarda işlenen değerlere uygun olan bir bölüm öğrencilere izlettirilip öğrencilerden izlediklerini eleştirmesi istenebilir.

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Yer Alan Kök Değerler Açısından Rafadan Tayfa Çizgi Filminin İncelenmesi

Bundan sonra yapılacak farklı araştırmalarda TRT'de yayımlanan fakat araştırma konusu yapılmayan çizgi filmler gerek Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (MEB, 2018) yer alan kök değerler açısından gerekse farklı araştırmacıların değer sınıflandırmalarından hareketle sınıf seviyelerine göre incelenebilir.

KAYNAKÇA / REFERENCES

- Akıncı, A. (2013). *Okul öncesi döneme yönelik hazırlanan çizgi filmlerde değerlerin sunumu: TRT Çocuk kanalı örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Alacapınar, F. & Sönmez V. (2013). *Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Anı.
- Aladağ, S. & Yel, S. (2009). *Sosyal Bilgilerde Değerlerin Öğretimi*. Sosyal bilgiler öğretimi içerisinde, 117-148. Pegem.
- Arslan, A. (2004). Bir sosyolojik olgu olarak televizyon. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1-17.
- Arslanoğlu, İ. (2005). Türk değerleri üzerine bir değerlendirme. *Felsefe Dünyası Dergisi*, 41, 64-77.
- Aydın, M. (2011). Değerler, işlevleri ve ahlak. *Eğitime Bakış Eğitim Öğretim ve Araştırma Dergisi*, 7(19), (39-45).
- Bacanlı, H. (2011). Değer, değer midir? *Eğitime Bakış: Eğitim- Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*, 7(19), 18-22.
- Bacanlı, H. (2017). *Değer Bilinçlendirme Yaklaşımı*. Çizgi kitabevi.
- Bölük, E. (2018). *Çizgi Filmlerde Yer Alan Değerlerin İlkokul Hayat Bilgisi Öğretim Programında Yer Alan Değerler Çerçevesinde İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çağlayan, A. (2005). *Ahlak Pusulası: Ahlak ve Değerler Eğitimi*. DEM.
- Çetin, İ. (2018). *Yurt Dışındaki Türk Çocuklarına Türkçe Öğretiminde Çizgi Filmler Yoluyla Değerler Aktarımı (Keloğlan Masalları Örneği)*, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Demircioğlu, G. & Tokdemir, M. (2008). Değerlerin oluşturulma sürecinde tarih eğitimi: amaç, işlev ve içerik. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(15), 69-88.
- Deveci Dikmen, N., Özkan Muhtar, Y., Sadioğlu, Ö., Turan, M. & Yılmaz, M. (2018). Değerlerin öğretiminde çizgi filmler: “Rafadan Tayfa örneği”. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3), 240-251.
- Direkçi, B. (2019). Değerler eğitimi bağlamında Hızır Bin Yakub’un Cevâhirü’l-Me’ânî adlı eserinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 45, 179-192.
- Doğan, B. & Gülüşen, A. (2011). Türkçe ders kitaplarındaki (6–8) metinlerin değerler bakımından incelenmesi. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 75-102.
- Gülden, B. (2015). Değerler eğitiminde çizgi filmlerin işlevi, Saygın, A.G. ve Saygın M. (Ed.), *Eğitimde Gelecek Arayışları: Dünden Bugüne Türkiye’de Beceri, Ahlak ve Değerler Eğitimi Uluslararası Sempozyumu* (ss. 735-765).
- Halstead, J. M. & Taylor, M.J. (2000). Learning and teaching about values: a review of recent research. *Cambridge Journal of Education*, 30(2), 169-202.
- Hofstede, G. (2001). *Culture’s Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions and Organizations Across Nations*. Sage publications.
- Hökelekli, H. (2013). *Değerler Psikolojisi ve Eğitimi (Ailede, Okulda, Toplumda)*. Timaş yayınları.
- Kaya, U. (2013). *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Osmanlı’da Ahlâk Eğitimi*. DEM.
- Kuçuradi, İ. (2010). *İnsan ve Değerleri*. Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları.
- MEB. (2018). *Türkçe Dersi Öğretim Programı*. MEB yayınevi.
- Melanlıoğlu, D. (2008). Kültür aktarımı açısından Türkçe öğretim programları. *Eğitim ve Bilim*, 33(150), 64-73.
- Özbay, M. (2002). Kültür aktarımı açısından Türkçe öğretimi. *Türk Dili Dergisi*, 602, 112-120.
- Özer, Ö. (2015). *İki Bin Sonrası Sinemalarda Gösterilen Çizgi Filmlerin Okul Öncesinde Kazandırılması Gereken Değerler Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Yer Alan Kök Değerler Açısından Rafadan Tayfa
Çizgi Filminin İncelenmesi

- Özkul, Z. E. (2019). *Haldun Taner'in Öykülerinde Tespit Edilen Değerlerin Türkçe Öğretim Programında (1-8. Sınıf) Yer Alan Kök Değerlerle Uyumlu*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Paker, T. (2015). Durum çalışması. F.N. Seggie & Y.Bayyurt (Ed.), *Nitel Araştırma Yöntem, Teknik, Analiz ve Yaklaşımları* içerisinde (119-134). Anı.
- RTÜK. (2014). *Radio ve Televizyon Yayıncılığı Sektör Raporu*. <https://www.rtuk.gov.tr/rtuk-arastirmalari/3726/1992/radyo-ve-televizyon-yayinciligi-sektor-raporu.html>, Erişim tarihi: 10.03.2019.
- Sancak, Y. (2018). *Çizgi Filmlerin Din Eğitimindeki Rolü Hakkında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Görüşleri: Sivas ve Kars İli Örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Seggie, F.N. & Bayyurt, Y. (Ed.). (2015). *Nitel Araştırma Yöntem, Teknik, Analiz ve Yaklaşımları*. Anı yayıncılık.
- Sevim, Z. (2013). *Çizgi Filmlerin Değerler Eğitimi Bakımından Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Susar Kırmızı, F. (2014). 4. sınıf Türkçe ders kitabı metinlerinde yer alan değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 12(27), 217-259.
- Şahin, R. N. (2019). TRT'nin çocuklara yönelik çizgi filmlerinin Türkçe öğretimi ve değer aktarımı açısından incelenmesi. *Nosyon: Uluslararası Toplum ve Kültür Çalışmaları Dergisi*, (2), 1-10.
- Şen, Ü. (2007). *Millî Eğitim Bakanlığının 2005 Yılında Tavsiye Ettiği 100 Temel Eser Yoluyla Türkçe Eğitiminde Değerler Öğretimi Üzerine bir Araştırma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Şimşek, H. & Yıldırım, A. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin yayıncılık.
- Şirin, M.R. (2006). *Televizyon Çocuk ve Aile*. İz yayınları.
- TDK (2019). <http://sozluk.gov.tr/>, Erişim tarihi: 04.07.2019.

- Türkeri, M. (2015). *Etik Değer Açısından Eğitim, Siyaset, Kamu, Çalışma Hayatı ve Bilim*. Lotus yayınevi.
- UNESCO (2010). *Values education*. http://www.unesco.org/education/tlsf/mods/theme_d/mod22.html?panel=3#top, Erişim tarihi: 10.06.2019.
- Uyar, Y. (2007). *Türkçe Öğretiminde Kültür Aktarımı ve Kültürel Kimlik Geliştirme*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.